

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Голова спеціалізованої комісії
Олег ІПІО
«» 22 р.

ПРОГРАМА
фахових вступних випробувань
при вступі на навчання для здобуття
освітньо-наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 051 – Економіка
(освітньо-наукова програма – Економіка)

Черкаси 2022

1 ПРОГРАМА ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

Програма вступних випробувань складена на підставі Умов прийому для здобуття вищої освіти в 2022 році, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 13 жовтня 2021 року № 1098, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України від 26 листопада 2021 року за № 1542/37164.

1.1 ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ

До участі в конкурсі щодо зарахування на навчання для здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 – Економіка (освітньо-наукова програма – Економіка) згідно переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266, допускаються особи, які здобули освітній ступінь магістра або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста.

Вступник має виявити базові знання з теорії та практики дисциплін, що виносяться на вступне випробування.

1.2 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

Перевірити відповідність знань, умінь, навичок вступників вимогам програм.

Оцінити ступінь підготовки вступників до закладів вищої освіти для навчання та здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 – Економіка (освітньо-наукова програма – Економіка).

1.3 ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН ТА РОЗДІЛІВ З НИХ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

Перелік тем, що виносяться на вступне випробування:

Тема 1. Мікроекономіка

Суб'єкти та об'єкти ринкових економічних відносин на мікрорівні економічної системи.

Основи мікроекономічного аналізу попиту і пропозиції. Закон попиту. Фактори попиту та їх аналіз. Закон пропозиції. Фактори пропозиції та їх аналіз. Ринкова рівновага та її різновиди.

Концепція еластичності та її використання в мікроекономічному аналізі. Еластичність попиту та фактори, що на неї впливають. Еластичність пропозиції та фактори, що на неї впливають.

Мікроекономічна теорія та модель поведінки споживача: мета, обмеження, вибір, рівновага.

Мікроекономічна модель підприємства (виробника): мета, обмеження та вибір. Поняття фірми. Фактори виробництва. Поняття і параметри виробничої функції.

Концепція економічних витрат виробництва*. Прибуток як кінцевий результат діяльності.

Ринкова структура. Ринок досконалої конкуренції: моделі поведінки та рівноваги, умови прибутковості та збитковості конкурентної фірми. Досягнення виробничої ефективності та ефективності розподілу ресурсів.

Недосконала конкуренція. Монополія та її основні характеристики. Модель моносонії. Модель поведінки монополії. Монопольна влада та цінова дискримінація.

Особливості організації олігополістичного ринку. Модель поведінки фірми в умовах олігополії. Стратегічна взаємодія фірм: концепції стратегій. Моделі рівноваги в умовах олігополії.

Особливості функціонування ринків факторів виробництва. Загальна рівновага конкурентних ринків та її аналіз.

Зовнішні ефекти в ринковій економіці. Позаринкові (зовнішні) ефекти, їх економічний зміст. Громадські блага і громадський вибір: поняття, попит на громадські блага і ефективний їх обсяг.

Тема 2. Макроекономіка

Економічна система як об'єкт макроекономіки. Суб'єкти національної економіки.

Концепції та методологічні принципи побудови системи національного рахівництва. Основні макроекономічні показники та методи їх обчислення.

Товарний ринок та його механізм. Макроекономічний зміст сукупного попиту, структура та фактори впливу. Макроекономічний зміст сукупної пропозиції та фактори впливу. Модель AD-AS.

Ринок праці: суб'єкти, об'єкти, основні елементи механізму функціонування та рівноваги. Аналіз джерел формування робочої сили та зайнятості: основні показники та їх аналіз.

Ринок грошей: пропозиція грошей та попит на гроші. Механізм грошового ринку та його рівновага. Основні показники грошового попиту та пропозиції грошей та їх аналіз.

Сукупні витрати і рівноважний об'єм національного виробництва. Визначення рівноважного ВВП на основі методу «витрати-випуск». Визначення рівноважного ВВП за методом «вилучення-ін'єкції».

Теорія мультиплікатора витрат. Механізм, ефект мультиплікатора, його математична і графічна інтерпретація.

Держава – суб'єкт макроекономічного регулювання. Необхідність державного втручання в економіку та економічні функції держави.

Макроекономічна політика. Види, цілі та інструменти макроекономічної політики.

Бюджетно-податкова державна політика, її зміст та функції, види та інструменти. Мультиплікативні ефекти бюджетно-податкової політики держави.

Грошово-кредитна політика держави, її зміст та функції, види та інструменти. Мультиплікативні ефекти грошово-кредитної політики держави.

Загальна макроекономічна рівновага: моделі та аналіз, ефективність бюджетно-податкової (фіскальної) та кредитно-грошової (монетарної) політики.

Сутність економічного зростання та його показники. Основні концепції та моделі економічного зростання.

Економічні кризи та цикли: сутність та структура, основні показники.

Макроекономічна нестабільність: зміст, фактори, форми прояву та суперечності. Безробіття та інфляція як фактори макроекономічної нестабільності: різновиди, наслідки, основні показники та їх аналіз.

Тема 3. Програмування та прогнозування національної економіки. Політика соціально-економічного розвитку України

Сутність понять: «прогноз», «гіпотеза», «план», «програма». Теоретичний та управлінський аспекти прогнозування. Форми поєднання прогнозу і плану (програми). Функції та принципи соціально-економічного прогнозування. Класифікація та характеристика прогнозів.

Сутність понять: «прогнозування» та «метод прогнозування». Класифікація методів прогнозування. Сутність комплексних економетричних моделей розвитку національної економіки. Характеристика макроекономічних моделей прогнозування економіки України. Державне прогнозування економічного і соціального розвитку України.

Зіставлення понять «економічне зростання» та «економічний розвиток». Теорія та стратегія економічного зростання. Джерела економічного зростання.

Характеристика економічного потенціалу України. Потенціал національної економіки. Національне багатство та економічний потенціал: сутність понять та їх елементи. Характеристика та особливості оцінки національного багатства.

Характеристика виробничого потенціалу України. Промисловість як провідна галузь національної економіки. Основні складові та характеристика науково-технічного потенціалу України. Вплив науково-технічного прогресу на національну економіку.

Характерні риси інноваційно-конкурентоспроможної економіки та об'єктивна необхідність її розвитку в Україні.

Економічна, соціальна та екологічна безпека України. Проблеми та особливості визначення економічної безпеки.

Концепція сталого розвитку. Стратегія випереджального розвитку для України. Інноваційний тип розвитку, інформаційно-інтелектуальні технології як фактори піднесення економіки України.

Глобалізація, як новий етап інтернаціоналізації світового господарства. Міжнародні економічні організації та їх роль у вирішенні проблем національних економік. Вектори міжнародної інтеграційної політики України та її потенціал у системі світової економіки. Аналіз конкурентних переваг національної економіки. Конкурентні переваги України на світових ринках.

Місце України в сучасній системі міжнародного розподілу праці та системі міжнародної торгівлі. Оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності країни.

Системний підхід у соціально-економічній політиці. Стратегія економічної та соціальної політики України. Державна цільова програма та організаційно-економічний механізм її реалізації.

1.4 СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.4.1 Основна література

1. Бережна Н.І. Національна економіка: навчальний посібник / Н.І. Бережна, М.С. Бріль, Л.В. Сфремова, [та ін.]; ред. В.М.Філатов; М-во освіти і науки України. ХНЕУ, 2010. 200 с.
2. Гринів Л.С., Кічурчак М.В. Національна економіка: Навч. посібник. Львів: «Магнолія 2006», 2008. 464 с.
3. Заблоцький Б.Ф. Національна економіка: Підручник. Львів: Новий Світ-2000, 2011. 359 с.
4. Інноваційно-інформаційна економіка: зміст, динаміка, регулювання: монографія / Тарасевич В.М., Білоцерківцев В.В., Завгородня О.О., Лебедева В.К. та ін.; за ред. В.М. Тарасевича. Дніпро: ПМН «Економіка», 2018. 356 с.
5. Інституційно-організаційні основи проведення форсайт-дослідження «Економіка України – 2050»: колективна монографія / за ред. д-р екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України М.І. Скрипниченко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Електрон. дані. К., 2021. 485 с. URL : <http://ief.org.ua/docs/mg/358.pdf>.
6. Круш П.В., Кожемяченко О.О. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень: підручник; в.о. Нац. техн. ун-т України. ЦУЛ, 2011. 320 с.
7. Макроекономіка: базовий курс: навч. посіб. Для студентів усіх спец. усіх напрямів навчання / Г.Й. Малий, І.Ф. Радіонова, Т.Ф. Куценко та ін.; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана». К.: КНЕУ, 2016. 253 с.
8. Національна економіка: навч. посіб. / кол. авт.: Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, Т.М. Камінська та ін. за заг. ред. Л.С. Шевченко. Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України», 2011. 182 с.
9. Старостенко Г. Г., Онишко С. В., Поснова Т. В. Національна економіка: навч. посібник. К.: Ліра-К, 2016. 432 с.

1.4.2 Додаткова література

10. Алейніков О.В. Стратегія макроекономічного регулювання конкурентоспроможності національної економіки. *Економіка та держава*. 2014. №7. С. 32-36.
11. Базавлук Н.Г. Визначальні чинники конкурентоспроможності національної економіки: сучасний контекст аналізу. *Економіка розвитку*. 2014. № 4. С. 30-35.
12. Білик Р.С. Основні чинники розвитку інноваційної конкурентоспроможності національної економіки. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2013. № 5-6. С. 104-110.
13. Бобровська О.Ю. Врахування структурних змін у стратегіях розвитку регіонів. *Економіка та держава*. 2013. № 7. С. 6-9.
14. Васильєва Т.А. Інтегральне оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки України: науково-методичний підхід і практичні розрахунки. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. №6. С. 50-59.
15. Інституційно-організаційні основи проведення форсайт-дослідження «Економіка України – 2050»: колективна монографія / за ред. д-р екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України М.І. Скрипниченко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2021. – 485 с. : табл., рис. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/docs/mg/358.pdf> ISBN 978-966-02-9830-9 (електронне видання)
16. Конституція України: Прийнята 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. №30.
17. Кушнір І.М. Особливості формування контролінгового механізму державного регулювання національної економіки. *Економіка та держава*. 2013. № 2. С. 20-23.
18. Лінтур І.В. Механізм управління ефективністю інвестування національної економіки. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємство*. 2013. № 3. С. 57-62.
19. Модернізація економічної політики розвитку сфер діяльності та ринків : у 4-х частинах / НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. ресурс. – К., 2020. ISBN 978-966-02-9300-7 (електронне видання)
20. Михальчишин Н.Л. Доцільність функціонування монополій в національній економіці. *Конкуренція*. 2013. №1. С. 47-53.
21. Національний економічний розвиток: концепція, механізм, ресурсне забезпечення: монографія / Л.В. Проданова, О.О. Зиза, О.О. Фоміна, В.В. Трохимчук, С.В. Волошина та ін.; за заг. ред. д.е.н., проф. О.Б. Чернеги. Київ: «Центр учбової літератури», 2018. 330 с.
22. Онікієнко В.В. Ринок праці та соціальний захист населення України: ретроаналіз, проблеми, шляхи вирішення: науково-аналітична моногр. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2013. 456 с.

23. Проданова Л.В., Котляревський О.В. Мотиваційний механізм розвитку підприємницької діяльності в економіці України: моногр.: Черкаський державний технологічний університет. Черкаси: Видавець Павомаренко Р.В., 2019. 240 с.
24. Радіонова І.Ф., Усик В.І. Макроекономічний аналіз національної економіки: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2015. 302 с.
25. Тарасевич В.М. Європейська інтеграція України: проблеми, можливості, дії. *Євроінтеграційний вимір національної економіки України*. Дніпро: НБП «Економіка», 2019. С. 6-47.
26. Тарасевич В.М. Інноваційно-інформаційна економіка: постіндустріальність, генераційність, відкритість / В.М. Тарасевич, О.О. Завгородня. *Економіка України*. 2018. № 3. С. 36-48; № 4. С. 18-29.
27. Finahina O., Pavlovska A., Mylnichenko S. Methodical bases of assessment of the level of development of the business environment: a global and regional view. *Baltic Journal of Economic Studies*. Volume 5 Number 5. Riga: Publishing House "Baltija Publishing", 2019. P. 170-182.
28. Zakharova O. Specificity of knowledge management in the enterprise in dependence on the stage of the person's life cycle. *Journal of the Knowledge Economy*. 2019. Vol. 10. № 4. DOI: 10.1007/s13152-018-0550-0.

2 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

Вимоги до вступного іспиту відповідають вимогам чинних навчальних програм згідно стандарту вищої освіти за спеціальністю 051 – Економіка (освітня програма – Економіка).

Час тестування – дві (2) астрономічні години (120 хвилин).

Вступні випробування проводяться у письмовій формі.

Завдання складається з п'ятнадцяти теоретичних питань.

Відповідь на питання вважається вірною за умови, якщо вступник повністю розкрив зміст поставленого завдання, навіз конкретні приклади.

Правильність виконання завдань оцінюється відповідно до критеріїв оцінювання знань.

Екзаменатор не зобов'язаний читати розв'язання завдань, що наведені вступником в чернетці.

Результати фахового вступного випробування оцінюються за шкалою від 0 до 100 балів.

Особи, які набрали на вступних випробуваннях менше ніж 24 бали, позбавляються права участі в конкурсі за спеціальністю (освітньо-науковою програмою).

3 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

1. Результати фахового вступного випробування оцінюються за шкалою від 0 до 100 балів і є результатом додавання суми балів, отриманих за виконання кожного завдання:
 - за правильне розв'язання з першого по десяте питання вступник одержує по 10 балів. Загальна вірна відповідь на десять питань оцінюється у 100 балів;
 - для завдань з 1 по 10 критерії оцінювання такі:
 - за повністю неправильну відповідь на одне завдання або її відсутність вступник отримує – 0 балів;
 - за неповну відповідь на одне завдання, відповідь з неточностями та суттєвими помилками вступник отримує – від 1 до 5 балів залежно від ступеня розкриття питання;
 - за відповідь на одне завдання, що є недостатньо певною, у якій містяться неістотні помилки, або не наведено обґрунтованих висновків вступник отримує від 6 до 9 балів;
 - за повністю вірну та повну за обсягом відповідь із ґрунтовними висновками на одне завдання вступник отримує 10 балів.
2. Загальна оцінка за варіантом розраховується як сума балів за кожне з десяти завдань.
3. Особи, які набрали на вступних випробуваннях менше ніж 24 бали, позбавляються права участі в конкурсі за спеціальністю (освітньо-науковою програмою).

Голова предметної комісії
зі спеціальності
051 – Економіка

(освітньо-наукова програма – Економіка)

д.е.н. проф. Руслан МАНІ